

DEN HVIDE SLAVINDE

Prod.: Nordisk Films Kompagni 1906.

Instr.: Viggo Larsen?

Manus.: Arnold Richard Nielsen.

Foto: Axel Sørensen (Graatkjær).

Medv.: Gerda Jensen, Viggo Larsen.

Premiere: 12.1.1907.

NED MED VAABNE

Prod.: Nordisk Films Kompagni 1914.

Instr.: Holger-Madsen.

Manus.: Carl Th. Dreyer, efter Bertha von Suttners roman.

Foto: Marius Clausen.

Medv.: Augusta Blad (Martha Althaus), Olaf Fønns (Fr. von Tilling), Philip Bech (grev Althaus), Johanne Fritz-Petersen (Rosa Althaus), Alf Blütecher (Arno von Dotzky), Carl Lauritzen (krigsminister Knoblauch), Frederik Jacobsen (dr. Bresser), Birger von Cotta Schönberg (Konrad von Althaus).

Premiere: 18.9.1915.

Otte år adskiller de to film, vi skal se i dag — ubestridt de otte mest spændende år inden for dansk filmhistorie. I 1906 begyndte som bekendt det store danske filmeventyr med, at *Ole Olsen* grundlagde Danmarks første produktionsselskab for spillefilm, Nordisk Films Kompagni, der i løbet af et par år arbejdede sig op til at være blandt de førende filmselskaber i verden. I 1910 gjorde det århusianske selskab »Fotorama« det store kup, idet det producerede verdens første lange film, og omgående lagde Danmark som det første land i verden sin spillefilmproduktion an på lange film. I tiden lige før den første verdenskrig kulminerede det. Filmselskaber skød op som paddehatte i Københavns omegn; danske film, først og fremmest Ole Olsens, solgtes over hele kloden; Nordisk Films Kompagnis aktier stod højere end nogensinde. Film var blevet en kæmpeindustri herhjemme. Ude på Nordisk i Valby arbejdede man uafbrudt fra det tidlige forår til

langt ud på efteråret på tre atelierer, foruden at man havde udeoptagelser ved siden af. Og også de andre filmselskaber arbejdede for højtryk. Men den første verdenskrig satte en stopper for det store filmeventyr herhjemme. Vor filmkunst stagnerede. Og da krigen var forbi, og man igen frit kunne udveksle film fra de forskellige lande, var dansk filmkunst saktet sørgelig bagud. De nye impulser kom nu fra Sverige, Tyskland og først og fremmest fra U.S.A.

Når vi i dag viser »Den hvide Slavinde« fra 1906 sammen med »Ned med Vaabnene« fra 1914, er det tænkt som en demonstration af den kæmpemæssige udvikling, dansk film gennemløb i de otte år.

DEN HVIDE SLAVINDE

Den tidligste handlingsfilm, der blev optaget her i landet, er *Peter Elfelts* »Henrettelsen« fra 1903. Men den var en enlig svale, og det varede tre år, før man igen vovede forsøget. Da Ole Olsen startede sit filmselskab, begyndte han som bekendt med at optage korte situationsfarcer, men der var ikke gået mange måneder, før han gav sig i kast med den egentlige handlingsfilm, forløberen for det, vi nu forstår ved en spillefilm. »Den hvide Slavinde« er den tidligste handlingsfilm fra Nordisk, der er bevaret. Den blev optaget engang i løbet af sommeren 1906, men fik først premiere i 1907. Den er typisk for sin tid og behæftet med de mangler og fejl, som de fleste film havde dengang. Der er de faste indstillinger: kameraet får sin plads i »passende« afstand fra de optrædende, og der bliver det stående hele scenen igennem. Der er de flade, teateragtige dekorationer, som blafrer for vinden. For man må ikke glemme, at alle optagelser foregik i fri luft, i dagslys. Man ser det tydeligst i scenen i den unge piges værelse, hvor et vindstød pludselig får kulisserne til at flagre, og hvor sollyset falder alt for hårdt og urealistisk ind i stuen. Spillestilen er pantomimisk, overdreven, som sædvanlig i de primitive film. Men alligevel. Det er en sympatisk film. Den er ikke prætentios i sit forsøg på efter fattig evne at fortælle en historie om en ung pige, der falder i hænderne på den hvide slavehandel, og om, hvordan hun reddes i sidste øjeblik.

NED MED VAABNENE

Hvilken himmelvid afstand fra »Den hvide Slavinde«! Her er ingen elementære mangler (det skulle da lige være den teateragtige bagtæppe-dekoration i begyndelsen af filmen). Lydefrit kører filmen henover lærredet. Det tekniske apparatur virker, som det skal. Ingen underbelyste scener. Ingen uklare billeder.

I 1913 blev *Carl Th. Dreyer* ansat som tekstforfatter og konsulent ved Nordisk Films Kompagni, og han gik lige fra starten stærkt ind for, at selskabet skulle filmatisere kendte litterære værker. Ole Olsen

havde selv indledt Nordisks anden litterære periode (den første begyndte i 1907 med de primitive klassikerfilmatiseringer som f. eks. »Kameliadamen« og »Svend Dyrings Hus«) ved at købe filmrettighederne til *Gerhart Hauptmanns* roman »Atlantis«, som *August Blom* iscenesatte i 1913. Et af de første resultater af Dreyers virksomhed var at sikre sig *Bertha von Suttners* roman »Ned med Vaabnene«. Der er vist ikke mange, der kender denne roman længere, men i begyndelsen af dette århundrede var den verdensberømt, ikke så meget på grund af litterære kvaliteter, som på grund af dens pacifistiske patos. Og forfatterinden Bertha von Suttner fik i 1905 Nobels fredspris for den.

Dreyer tilrettelagde selv romanen for film, og til instruktør valgtes *Holger-Madsen*, der ved siden af August Blom regnedes for Nordisk Films Kompagnis bedste instruktør. Optagelserne stod på i ca. tre uger fra slutningen af april 1914 til midten af maj, og filmen blev klippet færdig i løbet af sommeren 1914. Men på grund af krigsudbruddet i 1914 blev den henlagt og fik først premiere i september 1915.

Filmselskabet var yderst tilfreds med sit arbejde og følte ingen trang til at lægge skjul på det. I det officielle program til filmen stod der:

»Denne film betegner Højdepunktet af, hvad der endnu er ydet! Det er et *Mesterværk uden Lige*; et saa genialt og storslaaet Arbejde, at al Kritik maa forstumme. Denne Roman er et saa mægtigt og værdifuldt Aandsprodukt, at intet Værk nogensinde med større Berettigelse har modtaget *Nobelpræmien*. Med en Foragt for hvad det kostede, har *Nordisk Films Kompagni* over denne Roman skabt en Film, som er baade Bogen og dens Forfatterinde værdig. Med en uforlignelig Realisme og en aldrig svigtende kunstnerisk Sans har *Holger-Madsen* ledet Iscenesættelsen og i fin og forstaaende Samklang med Bogens store Grundtanke levendegjort Bertha v. Suttners uforgængelige *Kæmpearbejde*«.

Det var store ord, men det må indrømmes, at dagspressen sluttede pænt op i kritikken af filmen dagen efter dens premiere:

»Det er en ganske fortræffelig Film, uden Sammenligning den bedste, der endnu er udgaaet fra Nordisk Films Kompagni, imponerende ved sine Masseoptrin, fængslende ved hele sin Handling og af en overordentlig agitatorisk Kraft, som Bogen var det«.

Nu 45 år efter filmens fremkomst har man lidt svært ved at svinge sig op til den samme begejstring. Men eet er sikkert, vi står her overfor en af de berømteste film fra Nordisk Films storhedsperiode, og den viser os på godt og ondt, hvad Nordisk Films Kompagni kunne præstere, når alle kræfter, som her, blev lagt i.

Filmens udmærker sig først og fremmest ved en gennemarbejdet instruktion. Der er ingen sjuskefejl, ingen uforståelige spring i handlingen. Og som altid i *Holger-Madsens* film er der mange fremragende, stemningsmættede scener, som f. eks. den scene, hvor Martha vender hjem fra fronten efter forgæves at have ledt efter sin mand. Man ser

hende gå op mod huset ad en lang allé. Hele scenen udstråler en melankoli, der får en til at tænke på *Kirsanovs* »Brumes d'Automne«. Holger-Madsens sans for sære, maleriske milieuer fornægter sig heller ikke i denne film. Jeg tænker her på scenen på kolerakirkegården, hvor gravere med masker for ansigterne udfører deres uhyggelige arbejde. En anden scene af en ejendommelig intens styrke er den, hvor Martha går rundt på krigslazarettet og leder efter sin mand. Instruktøren har i denne scene, hvor der nok er henvend et halvt hundrede statister, påbudt alle pånær Martha at forholde sig fuldstændig ubevægelige, hvilket jo er ganske urealistisk. Men det understreger på en ejendommelig måde det håbløse i hendes søgen. Det virker, som om hun er helt uden kontakt med alle de andre. Krigsscenerne er også ganske imponerende, ja leder sommetider tanken hen på tilsvarende scener i *Griffiths* »En Nations Fødsel« fra 1915. Men den sammenligning falder nu alligevel ikke ud til Holger-Madsens fordel. For ganske vist manøvrerer han meget talentfuldt med de mange statister. Men han mangler *Griffiths* sans for dramatisk klipning.

Hvad er da grunden til, at »Ned med Vaabnene«, Holger-Madsens kvaliteter til trods, ikke griber i dag?

Mon det ikke skyldes, at Nordisk Films Kompagni allerede med denne film var et godt skridt på vej ud i den mærkelig lufttomme verden, det uinteressante »internationale« milieu, der snart blev normen for dette filmselskab. Skuespillerne, især *Augusta Blad*, yder ofte et udvendigt og i vore øjne forlorent spil. Det gælder f. eks. i den scene, hvor hun ved krigens udbrud skal skåle for krigen. Man forstår hendes reaktioner, men hun spiller overdrevent teatralsk, og derfor fænger det ikke. Og problemerne i »Ned med Vaabnene« fanger ikke rigtig ens interesse, fordi de mangler hold i virkeligheden, fordi hele ooplægget virker prætentivt.

Når det gik tilbage for dansk film i den følgende periode, og det er der enighed om — skyldes det sikkert ikke blot isolationen under den første verdenskrig, som man har ment — men også, at vi her i landet ikke fik instruktører af et format som Sveriges *Sjöström* og *Stiller*.

De to eneste filmkunstnere vi havde af samme rangorden, *Dreyer* og *Benjamin Christensen*, fik desværre ikke samme muligheder for at præge dansk film.

November 1960.

Marguerite Engberg

Litt.:

Ebbe Neergaard: »Historien om dansk film«, 1960.

RAPPORT.

Vedr. filmen: DEN HVIDE SLAVINDE. (Tidl. titel: Hvide slavinder). Negativ.
Modtaget fra Nordisk Film, d. 20.10.75.

Producent	Nordisk Films Ko.
Instruktør	Viggo Larsen
Manuskript	Arnold Richard Nielsen
Medvirkende	Gerda Jensen, Viggo Larsen m.fl.

En ung pige følges til toget af sin far og sin forlovede og skal tiltræde en plads i den store by. I en kurv medbringer hun en brevdue.
Hun afhentes på stationen af en ældre dame, og hjemme vises hun venligt til rette i sit værelse, ligesom hun får besked om at skifte til selskabstøj.
Nede i stuen er der selskab, og gæsterne og værtinden tvinger pigen til at drikke, danse og lade sig kysse af de medvirkende mænd.
Fortvivlet løber hun op på sit værelse, hvor hun sender en besked til sin far med brevduen.
Faderen modtager meddelelsen, og han og den unge mand skynder sig til hjælp.
Under det animerede selskab meddeler en pige, at politiet er kommet og desuden den unge mand og faderen.
De unge falder i hinandens arme, og politiet arresterer værtinden og hendes mand, mens de tilbageblevne gæster uanfægtet fortsætter løjerne.

længde	135 m	1 spole	tilstand	opløsn.
spilletid	7 min.	35 mm/stum		nitrate
bill./sek.	16	s/hv.		box: L. 24
format	normal			

Ukomplet.
Ingen tekster.

LYULANDS I LASTERLINDS TIT

Stor interessant og lærerig Serie.

Haarelixiren

Stor Grundkomisk Serie i 25 Afdelinger.

Et Eksempel paa, hvorledes en fortræffelig Haareleksir kan virke, giver denne Serie et slaaende Bevis for, og der er ovenikøbet det fine ved samme Eleksir at den egner sig baade til indvendig som til udvendig Brug.

Den hvide Slavinde

Stort spændende Drama i 28 Scener.

Den hvide Slavehandel, der daglig beskæftiger alle Verdens Blade, der spreder Fortvivelse og Rædsel i mange Hjem, der ødelægger saa mange unge Pigers Liv, er med Rette kaldt „Det 20de Aarhundredes Skændsel“. — Denne Serie viser et Tilfælde, hvor en ung Pige lader sig lokke af Annoncen:

Plads i Udlandet.

En ung Pige med lidt Sprogkundskaber kan faa en god Plads i Udlandet. Billet mrkt. o. s. v.

I sin Uerfarenhed tænker hun ikke paa de Farer, der kan lure bag den lokkende Annonce, hun lægger Billet ind, og en skønne Dag ser man hende paa Banen, hvor hun tager Afsked med sin Fader for

at drage ud i det ukendte. I sidste Øjeblik kommer hendes Forlovede der havde tænkt sig, at de snart skulde holde Bryllup, og giver hende en Brevdue, som han beder hende benytte til at sende ham en sidste Hilsen. — Lidet aner hun, at hun snart skal faa Brug for denne Due.

Den elskværdige Dame, der modtager den unge Pige paa Bane- gaarden i det fremmede Land, viser sig at være en Rufferske, og efter den venlige Modtagelse i den lille Stue følger Introduktionen i et meget blandet Selskab af Levemænd og Damer af Halverdenen. Den unge Piges fortvivlede Modstand hjælper ikke, og havde hun ikke haft sin Due, var hun bleven nødt til at fortsætte Livet i Fordærvelsen. Det lykkes hende imidlertid at faa sendt Duen af Sted, og da Edvard faar Budskabet, rejser han øjeblikkelig efter hende. Ved Politiets Hjælp trænger han ind i Lastens Hule og redder i sidste Øjeblik sin Elskede

Pepe som Luftskipper

Stor komisk Serie.

Kunstnerhaanden

Smuk koloreret Serie.